

Морфологічна характеристика печери Озерна

Вхід до печери починається 8-ми метровим колодязем, потім вузький 20-метровим хід приводить до стометрової зали Петра Дички, названої на честь місцевого жителя першого що проник у печеру в 30-х роках ХХ століття. Площа зали перевищує 1000 м², ширина досягає 15м, а висота 3-4м. Від цього залу розгалужуються численні ходи Ближнього району. Правіше за залу П. Дички йде густа сітка ходів північно-західного району. Спочатку вони не широкі, до 1-1,5м, суглинисте дно при високому рівні води здебільшого затоплюване на глибину до 1,5м. Далі по Західній магістралі хода розширюються до 3-3,5 м-код і зростає висота ходів. Закінчується Західна галерея широкими ходами, закладеними у двох головних напрямках системи тектонічних тріщин у напрямках 20-30°, 200-210° і 120-300°. Крім цих тріщин у печері фіксуються ходи з простяганням 0-180°, а також система тріщин сколювання з переважним простяганням 40° та кутом падіння 30-45°. на північний-захід та південний-схід.

На північному заході печери відзначимо зал Кристал. Тут у кавернах великокристалічних гіпсів зустрічаються великі гнізда пластинчастого вторинного гіпсу. За залом Кристал потрапляємо до зали Сонце. Дно його покрито плоскими обвальними камінням. Значна частина залу перекрита завалом. Своє назву зал отримав за концентричні кола, складені з численних поясів зернистого гіпсу різних кольорів з центру яких розходяться радіальні стріли - "промені" білих та медово-жовтих кристалів. Самий великий у цій частині лабіринту зал Сковорода (площа близько 800м²). Дно його покрито суцільним навалом уламків гіпсу. У крайній північно-західній частині печери виділяється зал Реторта. Південно-західна частина Ближнього району закінчується трьома 60-метровими галереями: Західною, Середньою та Східною. При високому рівні води галереї затоплюються.

Північно-східна частина печер важкодоступна. Багато лазів, вузькі щілини. Закінчується на півночі район залом Співробітництва, низький, обвальний. На південь та південний-схід від Обеліска що у вхідному залі П. Дички знаходиться центральна частина Ближнього району. Тут йде ряд великих галерей- Велетнів, Аргонавтів, хід Пера. Ширина галерей досягає 7-8м при висоті 4м. Дно вкрите великими гіпсовими блоками. Поруч із ходом Пера через вузьку тріщину можна потрапити в зал Брудю площею до 900 м². У час зйомки в 1964 р. він покритий був товстим шаром липкої глини. При підйомі рівня води зал повністю затоплений.

При низькому рівні води через Несподіване озеро можна потрапити до району Міраж - обвальний хаос блоків. З Несподіваного озера вузькою щілиною піднімаємось у зал Мансарда. Він майже круглий, діаметром майже 10 м і висотою 1,5 м. Замикають Близький район три великі зали: Вільний, Центральний та Південний. Переходячи один до одного вони простягнулися більше ніж на 300м. Ширина залів досягає 10-12м, висота-5-7м. Центральна зала перекрита величезним гіпсовим блоком.

З Ближнього району потрапляємо до перехідного району. Район представляє собою систему тектонічних тріщин. Район має деяке відхилення основного напрямку тектонічних тріщин (20-200°) від Ближнього та Дальнього районів (30-210°), характерний незначною прокарстованістю тріщин і відсутністю у них суглинистого-мергелистого матеріалу, це дає підставу припускати що печера у цій частині сформувалася трохи пізніше сусідніх. Лабіринт Перехідного району різко відрізняється від усіх інших районів печери. Його ходи – вузькі щілини висотою 8-12м, у більшості обводнені навіть при мінімальному рівні води. Стіни покриті білим нальотом гіпсу. Перехідний район вперше пройшла в ніч із 6 на 7 листопада 1964р. зйомочна група Тернопільської секції спелеології та потрапили у район Дальній.

У Дальньому районі десять великих галерей паралельними рядами йдуть північ. Довжина галереї Надія - 70м, Віталькіне кільце- 100м, Мрія -140м, Радості -220м. По галереї 10-ї експедиції потрапляємо в лабіринт ПБТ – (печерні брати Тернополя). Тут зали мають подовжену форму та з'єднані на півдні поперечної галереєю. Закінчуються вони мергельно-глинистими завалами та замивами. Звідси на південь йде галерея "48-ми" названа на честь 48 тернопільських спелеологів, які завершили тут зйомку Дальнього району. Район Дальній закінчується вилкою "Квітка". Тут восени 1964р. закінчили зйомку. За традицією в Україні, коли над будинком, що будується в селі з'являється дах, на коник прикріплюють букет квітів-"квитку", що символізує закінчення роботи.

Але пошуки продовження печери продовжувалися.

У листопаді 1970р. спелеологи тернопільського клубу "Поділля" відкрили новий район печери – Жовтневий

У цьому районі печери зустрічаються ділянки з поверхами що розташовані вище та нижче основного горизонту печери приблизно на 10м. Особливо виділяються два райони нижніх поверхів із входами в залах Циклоп та Помпея із сумарною довжиною більше 3-х кілометрів. Нижній лабіринт має свою систему

невисоких ходів відмінну від великих залів розташованих вище. Інші окремі місця з другим поверхом мають незначну площу.

Спостерігаються і хибні поверхи, які можна, можливо віднести до трьох типів:

- порожнечі над пластами відсідання, що накрили нижню систему ходів лабіринту.
- великі зали та хаотично розташовані ходи над обвалами, під якими простягається прохідний лабіринт. Зв'язок між нижньою та верхньою системами ходів можлива між нещільними нагромадженнями брил (район Ада). У районі зали Плутона - перехід з верхнього до нижнього поверху представляє собою систему східчасто знижуються терас - залів.
- густа мережа вузьких тектонічних тріщин, що знаходяться нижче спільного рівня печери та періодично затоплювана водою.

Зв'язок печери з поверхнею здійснюється через численні тріщини та каміни. У районі Жовтневий цікаві каміни "Янтарний" і "Дзеркальний" облицьовані пачками пластинчастого прозорого гіпсу жовтуватого відтінку. Камінь "Дзеркальний" заввишки 11м. циліндричний склепіння, перекрито гіпсовим напівсферичним куполом. Каміни та органічні труби пов'язані з зонами інтенсивної тектонічної тріщинуватості, розсікають іноді весь гіпсовий пласт і частково ратинські вапняки.

Окремі частини району Жовтневий значно відрізняються характером перерізів ходів.

- Північна частина району – лабіринт ходів із середньою висотою та шириною 2-3м. Хода на півночі закінчуються озерами та замивами.
- Північно-Східна частина печери - лабіринт із ходами шириною до 6 м при висоті 0,5м.
- Східна частина району - хода неправильної конфігурації.
- Центральна частина району – лабіринт коридорів 1,5-2,2м шириною та висотою 2,5-8,0м
- Західна частина району - переважають галереї шириною 3-3,5м та висотою 2-3м., на перехрестях утворюючи площі залів.

Південно-західна частина печери характеризується наявністю великих залів та галерей (Алігатор, Циклоп, Помпея, Чумацький шлях, Георгіївський).

Західніше зали Сороконіжка починається багатокілометровий, лабіринт нешироких 1-1,5м ходів високою 2,5м. Потім характер печери різко ускладнюється. На заході та північному заході йдуть вузькі і високі тріщини на зустріч Перехідному району. Виникає заплутана поверховість, так як різниця в рівнях не більше 3-х метрів і немає чіткої межі між ними.

Південно-східна частина району - лабіринт галерей шириною 5-6м та висотою 4-7м. Тут розташовані великі зали Софія, Мовчання, Навислих козирків.

На південній частині району печери знаходяться великі зали та галереї (район Зимової казки).

Відкладення у печері

1. Залишкові відкладення - автохтонна печерна глина, представлена по всій території печери, має різну потужність, колір червоно-бурий, зеленувато-сталевий, жовтуватого -коричневий, чорний. У зламах спостерігаються чешуйчастий гравій перетином до 3-4мм і менше. У верхньому шарі іноді насичена кристаликами гіпсу. Глина в непорушеному верхньому шарі лежить у вигляді кульок діаметром 5-7мм. У нешироких ходах глина залягає на дні з перетином опуклим по центру ходу і плавно знижуючись до країв. Печерна глина залягає і на великих обвальних відкладах, а також спостерігається у стінках по перерізу ходів у вигляді прошарків у масиві гіпсів.

2. Обвальні відкладення - обвальні-гравітаційні та сейсмо-гравітаційні (Система "Ада") займають площу сотні квадратних метрів (зал "Плутона", "Сьоме небо"). Багато ходів печери закінчуються бриловими завалами.

3. Водні механічні відкладення - представлені переважно глинами принесеними до печери зверху через тріщини та каміни, понори.

4. Водні хемогенні відкладення широко представлені в печері натічними утвореннями - сталактити, сталагміти, драпіровки, натічна кора, геліктити. Так маленький грот Північне сяйво отримав свою назва за велику кількість гіпсових квітів, сталактитів та гілектів. Натічки мають кольорні відтінки лимонні, помаранчеві, зеленувато-синюваті. У залі "40-ї експедиції" на сталактитах виростили прозорі монокристали гіпсу. Тут же "гніздо" з десятками геліктитів розміром до 20см. Натічні утворення зустрічаються в багатьох місцях печери, де покрівля гіпсів доходять до перекриваючих їх вапняків (зал КРИМСЬКИЙ, Георгіївський).